

**Кафедра наглядово-профілактичної роботи та дізнання
Університету цивільного захисту України**

О.О. Островерх, Т.М. Ковалевська, С.В. Белан

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

**Розділ: Організація та проведення дізнання
у справах про пожежі та порушення протипожежних правил.
Кримінальне право**

Практикум

Харків 2008

Друкується за рішенням
засідання кафедри
наглядово-профілактичної роботи
та дізнання УЦЗУ
Протокол від 23.09.08 №2

Укладачі: Островець О.О., Ковалевська Т.М., Белан С.В.

Рецензенти: Мірошніченко Є.О., суддя першого кваліфікаційного класу, консультант Апеляційного суду Харківської області;

Уваров Ю.В., начальник науково-методичного центру навчальних закладів МНС України.

Правові основи цивільного захисту. Розділ: Організація та проведення дізнання у справах про пожежі та порушення протипожежних правил. Кримінальне право: Практикум. – Х.: УЦЗУ, 2008. – 52 с.

Практикум включає в себе завдання з тем курсу дисципліни «Правові основи цивільного захисту». Усі теми включають в себе рекомендації по вивченню, тестові завдання, задачі. Практикум містить список літератури та посилання на діючі нормативні акти.

Практикум призначений для курсантів, слухачів та студентів Університету цивільного захисту України.

Відповідальна за випуск Ковалевська Т.М.

В С Т У П

Юридичною базою боротьби зі злочинністю є кримінальне законодавство. Щоб це законодавство було досить ефективним, необхідно правильного його застосовувати. Для цього слід ґрунтовно вивчити діючі нормативно-правові акти в цій галузі права.

Практикум призначений для підготовки до семінарських та практичних занять з розділу «Організація та проведення дізнання у справах про пожежі та порушення протипожежних правил» дисципліни «Правові основи цивільного захисту». Традиційно семінарське заняття з цього розділу складається з двох частин: розгляд теоретичних питань та вирішення тестових завдань і задач з фабулами конкретних кримінальних справ. Для підготовки до занять необхідно вивчити відповідні статті Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України, постанови Пленуму Верховного Суду України, рекомендовану літературу.

Вирішення задач повинно бути аргументованим, а аргументація - юридично грамотною. Звичайною вимогою є фіксація рішення в письмовому вигляді. При цьому необхідно виходити з того, що кваліфікуючі ознаки прямо не зазначені в умовах задачі. Кваліфікувати діяння необхідно стосовно до кожної особи, по відношенню до якої можна передбачити, що вона скоїла злочин. Крім того, необхідно вказати, номер статті Особливої частини (її пункт, частину), що встановлює відповідальність за скоєне, а якщо має місце сукупність злочинів, - то всі статті (їх пункти, частини), які складають цю сукупність. Деякі задачі допускають неоднозначні рішення, оскільки питання права, яких вони стосуються, є дискусійним в науці і не однаково вирішуються на практиці. При вирішенні таких задач вміння грамотно аргументувати свою точку зору має принципово важливе значення.

Для підготовки до семінарського заняття необхідні:

- конспект лекцій з дисципліни ПОЦЗ;
- підручник з кримінального права;
- Кримінальний кодекс України;
- Кримінально-процесуальний кодекс України;
- тексти постанов Пленуму Верховного Суду України;

- навчально - методична література з кримінального права.

1 ПОНЯТТЯ І СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА. НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Рекомендації до вивчення теми

Кримінальне право як самостійна, окрема галузь права має ознаки як загальні для всіх галузей права, так і специфічних тільки для неї. Кримінальне право являє собою систему (сукупність) юридичних норм, правил поведінки. Норми кримінального права - це узагальнені правила, що охоплюють безліч відповідних життєвих ситуацій, індивідуальних випадків. Ці норми здебільшого виступають як норми-заборони. Вони забороняють певні вчинки людей, а саме злочинні дії або злочинну бездіяльність, під загрозою застосування за їх вчинення особливих примусових заходів - кримінального покарання.

Поняття «кримінальне право» вживається в двох значеннях, а саме:

- 1) кримінальне право - це галузь права
- 2) під кримінальним правом розуміють також і науку кримінального права, тобто теорію кримінального права.

Кримінальне право передбачає підстави, умови кримінальної відповідальності. випадки звільнення від кримінальної відповідальності і покарання, звільнення від відбування вже призначеного покарання, погашення і зняття судимості.

Тестові завдання

1. Значення поняття "Кримінальне право":
 - A. Статті Загальної частини КК України.
 - B. Кримінальний закон.
 - C. Норми, що формулюють склади злочину.
 - D. Галузь права.
2. Задачі кримінального права:
 - A. Викорінювання злочинності всіма способами.
 - B. Організація нормальної роботи судів.
 - C. Розгляд спорів між громадянами, а також між громадянами й підприємствами.

Д. Охорона прав і свобод людини й громадянина, власності, суспільної безпеки.

3. Під принципами кримінального права розуміють:

А. Права й свободи людини і громадянина закріплені в Конституції.

В. Правила, певний порядок розгляду кримінальних справ.

С. Основні ідеї, закріплені в нормах кримінального права, які визначають його зміст.

Д. Основні ідеї, що формулюють правосвідомість суддів.

4. Яка система Кримінального кодексу України?

А. Система КК являє собою сукупність норм.

В. Систему КК утворюють диспозиції й санкції статей КК.

С. Систему КК становлять всі норми кримінально-правового характеру незалежно від того, включені вони в нього або ще ні.

Д. КК складається із двох частин: Загальної й Особливої

5. Підставою кримінальної відповідальності є:

А. Здійснення діяння, що містить всі ознаки складу злочину.

В. Винне заподіяння шкоди.

С. Винесення постанови про затримання в якості обвинувачуваного.

Д. Вирок суду.

6. До обставин, що пом'якшують покарання, КК відносить:

А. Здійснення вперше злочину невеликої тяжкості внаслідок випадкового збігу обставин.

В. Здійснення злочину, дикриміналізованого законом, прийнятим пізніше й діючим на момент розгляду справи судом.

С. Відсутність тяжких наслідків злочину.

Д. Здійснення злочину в стані сп'яніння.

7. До обставин, що обтяжують покарання, відносяться:

А. Залучення до скоєння злочину неповнолітніх.

В. Відмова від дачі показань.

С. Невизнання своєї провини.

Д. Настання тяжких наслідків у результаті скоєння злочину.

8. Новими для КК України є види покарання:

А. Позбавлення спеціального, військового або почесного звання.

В. Конфіскація майна.

С. Обмеження волі.

Д. Арешт.

9. До основних видів покарання відносять:

А. Громадські роботи.

В. Виправні роботи

С. Позбавлення спеціального військового або почесного звання, класного чину.

2 ЧИННІСТЬ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЧАСІ Й ПРОСТОРІ

Рекомендації до вивчення теми

Розкриваючи основні риси кримінального закону, треба особливу увагу приділити тому, що він є кодифікованим актом, виступає єдиним джерелом кримінального права. Розглядаючи питання про джерела кримінального права, слід зазначити, що підзаконні акти джерелами кримінального права не виступають.

Характеризуючи чинність кримінального закону в часі, варто знати порядок опублікування й вступу в силу законів України й те, як КК визначає час здійснення злочину. За загальним правилом кримінальний закон не має зворотної сили. Зворотно силу він має тільки у випадках: 1) коли усуває злочинність діяння, 2) пом'якшує покарання, 3) іншим чином поліпшує положення особи, що скоїла злочин (наприклад, скорочує строки погашення судимості).

Характеризуючи чинність закону в просторі, необхідно виходити із чотирьох принципів: територіального, громадянства, реального й універсального.

Тестові завдання

1. Як необхідно розуміти принцип громадянства при дії кримінального закону в просторі?

А. Громадяни України, що скоїли злочин за межами України, відповідають за законами країни місця перебування.

В. Іноземні громадяни, особи без громадянства, що не проживають в Україні, підлягають відповідальності по КК України у випадках, якщо злочин спрямований проти України.

Д. Громадяни України або постійно проживаючі в Україні особи без громадянства, що скоїли злочин поза межами держави, підлягають відповідальності по КК України.

2. Чи допускається застосування кримінального закону за аналогією?

А. Так.

Б. Ні.

В. Допускається в окремих випадках.

3. Часом вчинення злочину в співучасті вважається:

А Час скоєння суспільно небезпечного діяння організатором.

Б. Час скоєння суспільно небезпечного діяння виконавцем.

В. Час скоєння суспільно небезпечного діяння підбурювачем

4. Поняття "територія України" охоплює:

А. Військові кораблі, приписані до портів на території України, що знаходяться під прапором України у відкритому морі, у територіальному морі або;

Б. Невійськові судна, приписані до портів на території України, що знаходяться під прапором України в портах інших держав;

В. Невійськові повітряні судна України, які приписані до аеропортів на її території й знаходяться поза межами держави в повітряному просторі чи на аеродромі іншої держави;

М. Поверхня й надра морського дна підводних районів, що примикають до узбережжя чи до островів України й знаходяться поза зоною територіального моря до глибини 200 м або за цими межами до такого місця, де глибина покриваючих вод дозволяє розробку природних багатств цих районів.

Д. Підводні телеграфні кабелі й трубопроводи, що проходять по дну відкритого моря;

5. Повним дипломатичним імунітетом користуються:

А. Глава дипломатичного представництва.

Б. Члени дипломатичного персоналу дипломатичного представництва, які мають дипломатичний ранг.

В. Члени сімей усіх зазначених осіб, якщо вони не є громадянами України.

Д. Члени адміністративно - технічного й обслуговуючого персоналу дипломатичних представництв.

6. Чи можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду громадяни України, які скоїли злочини поза межами України:

А. Так.

Б. Ні.

В. Можуть, якщо це передбачено міжнародними договорами України.

Задачі

Задача 1

Васін був засуджений до позбавлення волі на строк 2 роки. Закон, що діяв у час винесення вироку й скоєння злочину передбачав за вчинений Васіним злочин покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 2 до 5 років. З урахуванням пом'якшуючих обставин Васіну було призначено найбільш м'яке покарання, передбачене за цей злочин. Через місяць після осудження Васіна був прийнятий новий закон, що пом'якшував покарання за цей злочин (він передбачив за нього покарання у вигляді штрафу або позбавлення волі на строк до 2 років).

Чи буде Васіну пом'якшене покарання?

Задача 2

Закон, що діяв під час скоєння злочину, передбачав покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 3 років. Новий закон передбачив покарання у вигляді штрафу або позбавлення волі на строк до 5 років.

За яким законом варто кваліфікувати вчинене? Чи може суд призначити покарання у вигляді штрафу?

Задача 3

Закон, що діяв під час скоєння злочину, передбачав покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 3 років. Новий закон доповнив відповідну статтю КК частиною 2, і, як кваліфікуючу ознаку, вказав здійснення злочину посадовою особою з

використанням службового становища (чого не було в старому законі), і передбачив за це покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 5 років. По основній нормі (ч.1) покарання було пом'якшено (передбачене тільки штраф).

Злочин був скоєний посадовою особою з використанням службового становища.

Як кваліфікувати вчинене?

Задача 4

Після скоєння діяння воно було декриміналізоване. Потім за нього знову була вставлена кримінальна відповідальність. Чи може бути особа притягнута до відповідальності за це діяння?

Задача 5

Громадянин України Мухтаров, член команди українського торговельного судна, був затриманий капітаном цього судна за збут наркотиків на борту судна, коли воно перебувало в територіальних водах Франції. Коли судно прийшло в Одесу, капітан сповістив про цей факт прокуророві.

Які дії повинен зробити прокурор? Чи може Мухтаров бути притягнутий до відповідальності в Україні у відповідності до КК України? Яке покарання може бути йому призначено?

3 ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ. СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Рекомендації до вивчення теми

Поняття злочину доцільно вивчати в його історичному розвитку. Зокрема, потрібно відзначити, що поняття злочину у вітчизняному праві перетерпіло значну зміну.

Серед ознак злочину прийнято виділяти матеріальну ознаку (суспільна небезпека), формальну ознаку (протиправність) і похідні ознаки (винність і караність). Характер суспільної небезпеки злочину залежить від об'єкта зазіхання, форми провини й віднесення до категорії злочину, а ступінь суспільної небезпеки злочину визначається обставинами вчиненого (наприклад, ступенем здійснення злочинного наміру, способом здійснення злочину, розміром шкоди або наслідками, що наступили, роллю підсудного

при здійсненні злочину в співучасті). При характеристиці протиправності варто враховувати, що в правознавстві існують два підходи до її розуміння. У широкому змісті протиправність означає заборону діяння в рамках цілісної системи права. У цьому змісті не будуть протиправними діяння, формально заборонені КК, але прямо дозволеними або запропоновані іншими нормами права. Характеризуючи караність, варто враховувати, що мова йде лише про можливість покарання, але не про його невідворотність (особа може бути звільнена від відповідальності або від покарання).

Характеризуючи поняття злочину, треба особливу увагу приділити ч. 2 ст. 11 КК, зокрема встановити зв'язок між відсутністю суспільної небезпеки й малозначністю скоєного.

Вивчаючи класифікацію злочинів, варто звернути особливу увагу на положення ст. 12 Кримінального кодексу.

Питання складу злочину представляють значну складність для розуміння, хоча, на перший погляд, здаються дуже простими. Справа в тому, що загальне поняття злочину, закріплене в ст. 11 КК, визначає будь-який злочин. Загального ж складу злочину не існує. Існує лише загальне вчення про склад, результат узагальнення знань про конкретні склади злочину. Склад злочину завжди конкретний. Існує, наприклад, склад крадіжки, пограбування, розбою, але для цих злочинів немає ніякого загального складу. Склад злочину - це юридичне поняття конкретного злочину, встановлене нормою кримінального права.

Основні значення складу:

1) він є підставою кримінальної відповідальності (при відсутності складу злочину кримінальна справа не може бути порушена, а порушена справа повинне бути припинена);

2) він є юридичною підставою кваліфікації злочину (тобто дозволяє не тільки відрізнити злочин від незлочинної поведінки, але й відмежувати один злочин від іншого).

Тестові завдання

1. Злочином є:

А. Навмисне заподіяння шкоди.

В. Здійснення суспільно-небезпечного діяння.

С. Винне здійснення суспільно-небезпечного діяння, забороненого КК під загрозою покарання.

2. Характеристика злочину з матеріальним складом?

А. Злочин вважається закінченим з настанням певних наслідків.

В. Злочин, що заподіює шкоду життю й здоров'ю громадян.

С. Злочин, в результаті якого заподіюється шкода майнового характеру.

Д. Злочин закінчений з моменту скоєння суспільно-небезпечних діянь.

3. Характеристика злочину з формальним складом:

А. Злочини з формальним складом аналогічні малозначимим злочинам.

В. Такий злочин вважається закінченим з моменту здійснення суспільно-небезпечних дій незалежно від наслідків, що наступили.

С. Це злочини, що заподіюють шкоду немайнового характеру.

Д. У таких злочинах не потрібна наявність всіх елементів складу злочину.

4. Злочин варто вважати закінченим, коли:

А. Винний скоїв усі дії, які він вважав необхідними для доведення злочину до кінця, незалежно від того, чи наступив результат злочину чи ні.

В. Особа скоює протиправні дії.

С. У діянні, скоєному особою, є всі ознаки складу злочину.

Д. Якщо діями особи заподіяна шкода іншій людині.

5. Критерієм розмежування злочинів різного ступеня важкості є:

А. Наслідки.

В. Вид покарання, передбачений за злочин.

С. Постанова Пленуму Верховного Суду України.

Д. Строком покарання у вигляді позбавлення волі.

4 ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ. ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ

Рекомендації до вивчення теми

Розкриваючи поняття об'єкту, варто враховувати, що тема ця сьогодні стала предметом наукових дискусій. Поряд із традиційним розумінням об'єкта як суспільних відносин, запропоноване більш абстрактне розуміння його як правового блага.

Характеризуючи об'єкт як суспільні відносини, необхідно усвідомити структуру цього відношення і його тип (ціннісний характер).

Варто звернути увагу, що основний об'єкт відрізняється від додаткового не своєю особливою значимістю, а відношенням до видового об'єкта.

Характеризуючи предмет, необхідно відзначити його зв'язок з об'єктом. Характеризуючи потерпілого, слід зазначити відмінність у розумінні потерпілого в матеріальному й процесуальному праві. Наприклад, у процесуальному праві потерпілий виступає таким стосовно до злочинів, відповідальність за які закон не зв'язує з якими-небудь особливими ознаками особи, якому заподіюється шкода; потерпілим може бути визнаний і родич убитого. У матеріальному праві потерпілий розуміється як факультативна ознака об'єкта злочину, що розглядається в складах тільки тих злочинів, у яких кваліфікація скоєного залежить від наявності або відсутності тих або інших ознак, що характеризують особу, якій заподіюється шкода безпосередньо цим злочином.

Характеризуючи об'єктивну сторону злочину, варто враховувати, що не всі обставини об'єктивної дійсності чуттєво пізнаються, вони можуть іноді пізнаватися тільки в результаті аналізу (наприклад, непристойна форма при образі).

Обмеження дії від бездіяльності має практичне значення у зв'язку з тим, що відповідальність за бездіяльність настає тільки при наявності певних умов: обов'язку й реальної можливості вчинити дію. При характеристиці такого обов'язку варто обговорити питання про те, чи може такий обов'язок впливати з елементарних і загальновизнаних норм моралі. Відсутність реальної можливості скоїти дію не можна розуміти як цивільно-правову непереборну силу. Особа не підлягає кримінальній відповідальності й у тому випадку, коли не виконала обов'язок в силу обставин, що не є надзвичайними (наприклад, у зв'язку з розладом здоров'я). Відсутність реальної можливості варто відрізнити також від гострої

потреби, коли особа має можливість зробити дію, але не робить її для запобігання більшої шкоди.

При характеристиці "усвідомленості" діяння варто звернути увагу, що мова йде про усвідомлення лише фактичної його сторони, але не суспільної небезпеки (усвідомлення суспільної небезпеки є характеристикою лише деяких видів провини, тобто суб'єктивною, а не об'єктивною стороною вчиненого). Характеризуючи "вольовий характер" діяння, варто досліджувати ситуації, коли воля людини подавлена (наприклад, у результаті примусу, хімічного або іншого впливу).

Варто враховувати, що в практиці при відсутності вольового характеру або усвідомленості діяння (а іноді й причинного зв'язку) суди звичайно посилаються на відсутність провини.

Характеризуючи факультативні ознаки складу злочину, варто враховувати, що віднесення причинного зв'язку й наслідків до факультативних або обов'язкових ознак залежить від принципового підходу до розуміння складу злочину.

Тестові завдання

1. Об'єктом злочину є:

А. Те, на що зазіхає особа, що скоїла злочинне діяння, чому заподіюється шкода в результаті злочину.

В. Предмет зовнішнього миру, на який безпосередньо впливає злочин.

С. Знаряддя, використані при скоєнні злочину.

Д. Особа, якій нанесений збиток.

2. Визначите місце причинного зв'язку в елементах складу злочину

А. Факультативна ознака об'єктивної сторони злочину.

В. Невід'ємна ознака об'єктивної сторони злочину.

С. Ознака об'єктивної сторони матеріальних злочинів.

Д. Самостійний елемент складу злочину.

3. Які ознаки характеризують об'єктивну сторону злочину?

А. Заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам.

В. Обстановка здійснення злочину.

С. Спосіб здійснення злочину.

Д. Це ознаки, які характеризують злочин із зовнішньої сторони: суспільно-небезпечне діяння, суспільно-небезпечні наслідки, причинний зв'язок між ними, спосіб, знаряддя, засіб, місце, час й обстановка здійснення злочину.

5. СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ. СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ

Рекомендації до вивчення теми

Дана тема є однією з найбільш складних і вимагає найбільших зусиль для вивчення. У сучасному кримінальному праві України переважає формально-психологічне розуміння провини. Провина передбачається у двох формах: намір і необережність.

Від Вас потрібне тверде знання й розуміння законодавчих визначень наміру й необережності. Потрібно вміти розрізняти види наміру, види необережності.

Варто враховувати, що передбачення неминучості наслідків означає бажання їхнього настання.

Характеризуючи мотив і ціль, варто бачити як розходження, так і зв'язок між ними. Говорячи про фактичну і юридичну помилки, потрібно сформулювати загальні правила й виключення з них (наприклад: помилка в суспільній небезпеці; ситуація, коли людина не мала можливості довідатися про зміну закону). Крім того, варто враховувати, що фактичною помилкою є помилка відносно тільки тих фактів, які мають правове значення.

Характеризуючи критерії неосудності, варто розібратися з питанням, чому один із критеріїв неосудності називається медичним, а іншої - юридичним. При цьому варто враховувати, що експерт-психіатр не просто ставить діагноз, але визначає ступінь виразності розладу психіки, як воно впливає на здатність особи усвідомлювати характер і безпеку своїх дій (бездіяльності) і керувати ними. Не можна зневажати вивченням медичного критерію. Тому що в остаточному підсумку висновок психіатра буде оцінюватися юристом, він для юриста не є обов'язковим. Це всього лише один з і доказів у справі, що може бути спростований іншими доказами й не має заздалегідь встановленої сили. Для встановлення неосудності необхідна наявність обох критеріїв (як медичного, так й юридичного). Для встановлення юридичного критерію, навпроти, необхідно констатувати хоча б один з пороків (порок волі або порок свідомості).

Викладаючи питання про "зменшену" ("обмежену") осудність, необхідно мати її медичне підтвердження. Крім того, потрібно знати її двояке правове значення.

Під "віковою неосудністю" розуміється нездатність неповнолітнього певною мірою усвідомлювати характер і небезпеку своїх дій або керувати ними внаслідок відставання в розвитку психіки, не пов'язаному з розладом психіки. Психологічний критерій "вікової неосудності" ідентичний психологічному критерію "зменшеної" осудності. Однак їх медичні (біологічні) критерії, а також правове значення розрізняються кардинальним образом.

Тестові завдання

1. Суб'єктивна сторона злочину - це:

А. Прямий і непрямий намір.

В. Мотив і ціль злочину.

С. Це внутрішнє, психічне відношення злочинця до скоєного діяння й до наслідків, які настали.

2. Провина – це:

А. Свідоме здійснення злочину.

В. Здатність віддавати звіт у своїх діях і керувати ними в момент здійснення злочину.

С. Особливе психічне відношення суб'єкта до скоєного ним діяння і його наслідків у формі наміру або необережності.

Д. Здійснення злочину з певним наміром.

3. Форма необережності:

А. Заподіяння шкоди без форми провини.

В. Недбалість.

С. Подвійна форма провини.

Д. Самовпевненість.

4. Види наміру:

А. Подвійна форма провини.

В. Прямий.

С. Певний і невизначений.

Д. Непрямий.

5. Характеристика прямого умислу:

А. Особа передбачає настання суспільно-небезпечного наслідку, але навмисно запобігає його.

В. Особа хоча й передбачає злочинні наслідки своїх дій, але не конкретизує їх.

С. Особа чітко уявляє собі характер і розмір наслідків скоєного нею суспільно-небезпечного діяння.

Д. Особа передбачає неминучість настання суспільно-небезпечного наслідку, але не припускає розмір його.

6. Ознаки суб'єкта злочину:

А. Осудність і досягнення встановленим законом віку.

В. Осудність.

С. Здійснення суспільно-небезпечного діяння.

Д. Досягнення 16- літнього віку.

7. З якого віку особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності?

А. З 16 років за всі злочини.

В. З 14 років.

С. По досягненню особою повноліття.

Д. З 16 років, а за злочини, що представляють підвищену суспільну небезпеку - з 14 років.

8. У чому особливості стану неосудності:

А. Психічний розлад в момент скоєння злочину.

В. Неосудністю визнається сильне хвилювання, в стані якого скоюється злочин.

С. Нездатність особи, усвідомлювати фактичний характер своїх дій, їхню суспільну небезпеку або керувати своїми діями в силу хворобливого стану психіки.

Д. Нездатність особи, що перебуває в стані алкогольного сп'яніння, розуміти характер своїх дій і ті наслідки, до яких вони можуть привести.

9. Який злочин варто вважати скоєним у стані афекту:

А. Скоєний через ревнощі.

В. Скоєння злочину особою, що не могла в повній мірі усвідомлювати фактичний характер своїх дій і керувати ними в силу психічного розладу.

С. Скоєння злочину особою, що внаслідок відставання в психічному розвитку, не пов'язаного із психічним розладом, не здатна повною мірою усвідомлювати фактичний характер своїх дій.

Д. Скоєння злочину в стані сильного хвилювання.

Задачі

Задача 1

Васько, бажаючи одержати страховку, підпалив в 3 години ночі приналежний йому двоповерховий дерев'яний будинок (який він через старість мав намір знести). У момент підпалу будинок використовувався для житла, у ньому перебували люди (28 чоловік), що знімали там кімнати й квартири. Троє з них загинули.

Чи винний Васько в їхній загибелі? Якщо так, то визначите форму й вид провини.

Задача 2

Фокін, бажаючи помститися своєму давньому недругові Візину, вирішив спалити його дачу. Він дочекався, коли Візін виїде з дачі (бачив їхній від'їжджаючий автомобіль). Потім він постукав у двері дачі. Переконавшись таким чином, що там нікого немає, Фокін облив будівлю бензином і підпалив. У вогні загинув син Візін Микола. На стукіт Фокіна він не відповідав, тому що батьки заборонили йому відкривати кому-небудь двері й видавати свою присутність у будинку.

Чи винний Фокін у загибелі Миколи? Якщо так, то визначите форму й вид провини.

Задача 3

Філін і Макеев з хуліганських спонукань побили Маслова. Вони збили його з ніг, після чого наносили йому ногами удари в груди, живіт і голову. За висновком судово-медичного експерта, смерть потерпілого наступила від травми грудей, живота, голови з ушкодженням внутрішніх органів - серця, печінки, оболонки шлункового зв'язування, що супроводжувалося внутрішньо-плевральною й внутрішньо-черевною кровотечею й

шоком. Філін і Макєєв стверджували, що не хотіли вбивати Маслова й били його не сильно.

Чи винний Філін і Макєєв у смерті Маслова? Якщо так, то визначите форму й вид провини.

Задача 4

Махін вирішив отруїти свого діда Махіна, бажаючи одержати спадщину. Із цією метою він додав йому в суп отруту, що протягом багатьох років зберігалася в їхній квартирі. Однак у результаті тривалого зберігання в отруйній речовині відбулися хімічні зміни, його отруйні властивості ослабнули. Махін залишився живий.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 5

14-річна Васильєва, що не відставала в психічному розвитку, перебуваючи в гостях у своєї подруги Салової, украла дороге намисто, що належало матері Салової. Васильєва помилково думала, що відповідальність за такі дії настає з 16 років.

Чи підлягає Васильєва відповідальності за крадіжку?

Задача 6

14-річний Марфин, що страждає шизофренією, заподіяв смерть своєму новонародженому братові. У момент скоєння діяння внаслідок розладу психіки він не був здатний усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпеку своїх дій і керувати ними.

Чи є підстава кримінальної відповідальності? Чому?

Задача 7

15-літній Кохін зробив кілька підпалів, у результаті яких загинули люди, заподіяний великий майновий збиток. Комплексна психолого-психіатрична експертиза дала висновок, що Кохін страждає розладом потягів, що не виключає осудності (піроманією), і, крім того, відстає в психічному розвитку, а тому не повною мірою здатний розуміти фактичний характер і суспільну небезпеку своїх дій і керувати ними.

Чи є підстава кримінальної відповідальності? Чому?

6 СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ. СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ

Рекомендації до вивчення теми

Характеризуючи стадії скоєння злочину, варто враховувати, що існує два основних підходи до їхнього розуміння, Традиційно виділяють такі стадії здійснення злочину: 1) приготування, 2) замах й 3) закінчений злочин.

Необхідно бачити чітку границю між приготуванням і замахом. Характеризуючи закінчений злочин, не можна не приділити

належної уваги питанню про можливості добровільної відмови при закінченому злочині.

Характеризуючи співучасть, необхідно знати її законодавче поняття. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки співучасті названі в цьому понятті: участь у скоєнні злочину двох або більше осіб; спільність їхньої участі; навмисна спільність участі; участь у скоєнні навмисного злочину.

Об'єктивний критерій (спосіб взаємодії співучасників) дозволяє розмежувати просту співучасть і складну співучасть (співучасть у власному розумінні слова). Суб'єктивний критерій (ступінь погодженості дій співучасників) дозволяє виділити співучасть без попередньої змови, співучасть із попередньою змовою трьох видів (група осіб по попередній змові, організована група, злочинне співтовариство або організація).

За об'єктивним критерієм розрізняють два види співучасті: просту співучасть і складну співучасть (співучасть у власному розумінні слова, співучасть із розподілом ролей у правовому значенні слова, тобто участь у скоєнні злочину, поряд з виконавцем, організатором, підбурювачем або посібником). Крім того, на підставі легального критерію виділяють чотири форми співучасті, які закон розглядає як обтяжуючі обставини: 1) група осіб; 2) група осіб за попередньою змовою; 3) організована група; 4) злочинне співтовариство (організація). За загальним правилом всі форми співучасті припускають просту співучасть (розподіл ролей можливо не в правовому, а у функціональному змісті слова). При цьому в злочині, скоєному групою осіб за попередньою змовою, можуть брати участь організатори, підбурювачі, пособники, якщо вони безпосередньо не брали участь у виконанні об'єктивної сторони

злочину (але наявність не менш двох виконавців залишається обов'язковою вимогою). Інакше визначається "організована група". Спочатку встановлюється стійкість групи, тобто її організованість, а вже потім дії всіх співучасників, учасників стійкої групи (незалежно від їхньої ролі) кваліфікуються як дії виконавців. Разом з тим здійснення злочину організованою групою не виключає наявності організаторів, підбурювачів і посібників, що не є учасниками стійкої групи, якщо їхня участь у здійсненні злочину є епізодичною (наприклад, посібник у здійсненні конкретного злочину, скоєного організованою групою, що не є учасником такої групи).

Тестові завдання

1. Яке з перерахованих дій відноситься до стадії скоєння злочину:

- А. Посібництво.
- В. Організаторська діяльність по створенню злочинної групи.
- С. Приготування до злочину.
- Д. Висловлення наміру вчинити злочин (виявлення наміру).

2. Під замахом на злочин варто розуміти:

- А. Виконання об'єктивної сторони злочину
- В. Навмисні дії, безпосередньо спрямовані на скоєння злочину, якщо вони не були доведені до кінця.
- С. Навмисні дії, безпосередньо спрямовані на скоєння злочину, якщо при цьому злочин не був доведений до кінця, але по не залежним від винного обставинам.
- Д. Невинне заподіяння шкоди.

3. Виконавцем злочину можна вважати:

- А. Особу, що керує скоєнням злочину.
- В. Особу, що схилила іншу особу шляхом підкупу до скоєння злочину.
- С. Особа, що безпосередньо скоїла злочин, або безпосередньо брала участь у його здійсненні разом з іншими особами.
- Д. Особа, що безпосередньо скоїла злочин, незалежно від віку.

4. Під ексцесом виконавця варто розуміти:

- А. Скоєння виконавцем злочину дії, що не охоплюється наміром інших співучасників.

В. Добровільна відмова одного зі співучасників від скоєння злочину в той момент, коли злочин уже почався.

С. Скоєння одним з виконавців дій, які заздалегідь співучасниками не обумовлювалися, але передбачалися, з огляду на те, що вони добре знають один одного.

Д. Здійснення виконавцями злочину різнохарактерних дій відповідно до розподілу ролей.

5. Злочин варто вважати закінченим, коли:

А. Винний скоїв всі дії, які він вважав необхідними для доведення злочину до кінця, незалежно від того, чи наступив злочин чи результат ні.

В. Винний робить протиправні дії.

С. У діянні, скоєному особою, є всі ознаки складу злочину

Д. Якщо діями особи заподіяна шкода іншій людині.

Задачі

Задача 1

Ролін з наміром убити Галкіна обладнав курінь на дереві в декількох сотнях метрів від будинку Галкіна, де перебував зі снайперською гвинтівкою, очікуючи, коли Галкін вийде з будинку, щоб застрелити його.

Визначите стадію здійснення злочину.

Задача 2

Соловйов у гніві, викликаному аморальними діями Максимова, вистрілив у нього з пістолета, бажаючи вбити, але промахнувся. Звук пострілу протверезив Соловйова. Він заспокоївся й не став стріляти повторно, хоча в обоймі ще були патрони.

Чи підлягає Соловйов кримінальної відповідальності за вбивство.

Задача 3

14-літня Бокова зі своїм 10-літнім братом вирішила отруїти свого діда, що п'яний кривдив їх без причини. Вони взяли в шафі щурячу отруту й підмішали в борщ, що Бокова подала дідові. П'яний дід, з'ївши борщ, ліг спати. Дітям стало шкода діда, і, покаявшись у вчиненому, вони вирішили викликати швидку допомогу, щоб лікар дав дідові протиотруту й врятував його. Лікар, приїхавши, встановив, що ніякої небезпеки для життя й здоров'я та отрута не представляє.

Чи підлягає Бокова кримінальній відповідальності за вбивство?

Задача 4

Коневська вирішила вбити Волкова. Вивчивши із цією метою спеціальну літературу по практичній магії, вона виготовила з воску фігурку, що зображала Волкова, інші необхідні приналежності, й курку. У рекомендований в літературі час вона простромила фігурку голкою, змочила кров'ю курки, промовила заклинання. Волков не вмер.

Чи підлягає Коневська відповідальності за замах на вбивство? Чому? Чим подібні дії відрізняються від "негідного замаху"? Як кваліфікувати дії Коневської, якщо Волков умер?

Задача 5

Захарова вирішила отруїти свого чоловіка, що систематично бив її. Вона звернулася до відомої місцевої знахарки Кротової із проханням продати їй отруту, але не просту, а чаклунську, щоб лікарі не довідалися про смерті. Кротова дала їй темно-коричневий порошок. Коли Захарова запитала, що це за порошок, Кротова відповіла: "Не хвилюйся! Зілля перевірене, чарівне, лікарі не довідаються причину смерті". Захарова підмішала зілля чоловіку в їжу. Через кілька годин у Захарова почалися сильні болі в області живота. Лікар поставив діагноз "харчове отруєння". Захарова відвезли в лікарню, де уточнили діагноз, надали необхідну медичну допомогу. Захаров поправився. Було встановлено, що він був отруєний аманитотоксином, що містився в порошку, приготовленому з отрутих грибів (блідої поганки). Отруєння було небезпечно для життя й здоров'я Захарова. Однак завдяки міцному здоров'ю він залишився живий.

Чи підлягає Захарова відповідальності за замах на вбивство? Чому? Якщо підлягає, визначите вид замаху.

Задача 6

Маринова вирішила вбити свого чоловіка Бакова, що ревнував і систематично бив її. Вона попросила свого приятеля, лідера організованої злочинної групи, створеної для торгівлі наркотиками, Мухіна, допомогти їй розправиться із чоловіком. Мухін доручив члену організованої злочинної групи Дьоміну вбити Бакова, що той і зробив. Про існування Маринової і причинах убивства Дьомін не знав. Він корився встановленої в групі твердій дисципліні; крім того, Мухін заплатив йому за вбивство. Маринова нічого не знала про обставини вбивства, про виконавця і його мотивацію.

Чи є Маринова співучасником злочину (установите всі ознаки співучасті)? Кваліфікуйте дії Маринової, Мухіна й Дьоміна.

Задача 7

Чоловік і жінка Сидоріни, Ганна й Федір, вечеряючи в кафе на території міського парку, звернули увагу на п'яного Кірсанова, що перебував за сусідньому столиком і кидав на Ганну багатозначні погляди. Помітили вони в Кірсанова й товсту пачку грошей. Ганна запропонувала пограбувати Кірсанова. Федір погодився, однак запропонував при цьому вбити Кірсанова, оскільки той був учасником місцевого злочинного угруповування й міг помститися за пограбування. Ганна погодилася з доводами Федора, і вони спільно розробили план здійснення злочину. Федір вийшов з кафе й причаївся в домовленому місці безлюдної частини парку. Ганна познайомилася з Кірсановим і заманила його в це місце. Там Федір зненацька напав на Кірсанова, задушив його й забрав з кишені вбитого гроші, які вони із дружиною згодом спільно витратили.

Визначите форму співучасті й вид кожного зі співучасників. Кваліфікуйте вчинене.

Задача 8

Сидякін, один з лідерів терористичної злочинної організації, організував здійснення вибуху, однак зненацька для нього був арештований у справі про раніше зробленому їм згвалтуванні малолітньої. Бажаючи ухилитися від відповідальності за згвалтування, Сидякін запропонував слідчому співробітництво в

контртерористичній діяльності, добровільно повідомив про вибух, що готується, просив сповістити про це в органи СБУ. Слідчий не сприйняв повідомлення про акт тероризму всерйоз, направивши Сидякіна на судово-психіатричну експертизу. У результаті вибух був зроблений, загинули люди.

Чи підлягає Сидякін відповідальності за тероризм й убивство?

7 ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ТА КАРАНІСТЬ ДІЯННЯ

Рекомендації до вивчення теми

У науці кримінального права окремі вчинки людей - необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця, виправданий ризик, виконання службового обов'язку, виконання законного наказу тощо - називаються обставинами, що виключають суспільну небезпечність і протиправність діяння.

Новий КК вперше виділив такі обставини в самостійний розділ VIII Загальної частини. Їх перелік значно розширений (необхідна оборона, затримання особи, що вчинила злочин, крайня необхідність, фізичний або психічний примус, виконання наказу або розпорядження, діяння, пов'язане з ризиком (виправданий ризик), виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації. У КК 1960 р. були передбачені лише три перші з цих обставин.

Тестові завдання

1. Добровільною відмовою від злочину варто вважати:

А. Припинення будь-яких дій, спрямованих на доведення злочину до кінця.

В. Повідомлення про злочин, що готується.

С. Здійснення злочину за умови фактичної помилки щодо об'єкту злочину.

Д. Припинення підготовчих дій або дій, безпосередньо спрямованих на скоєння злочину, якщо особа усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця.

2. При яких умовах ризик визнається обґрунтованим?

А. Не має значення, яка мета при цьому поставлена.

В. Здійснюється для досягнення суспільно корисної мети.

С. Обґрунтованість ризику не ставиться у залежність від вжитих заходів по його запобіганню.

Д. Для визнання ризику обґрунтованим головне значення має мета (вона повинна бути соціально корисною), для досягнення якої

пішли на ризик, але засоби її досягнення можуть бути й інші, з ризиком не пов'язані.

3. Яка ступінь допустимості заподіяння шкоди при затриманні злочинця, що виключає злочинність діяння?

А. Шкода, що заподіяна особі, яка скоїла злочин, правомірна навіть у випадку, якщо це пов'язано з перевищенням меж необхідної оборони.

В. Шкода може бути заподіяна, якщо іншими засобами затримати особу, що скоїла злочин, не представилася можливим.

С. Ні за яких умов не може бути визнане правомірним заподіяння шкоди іншій особі.

Д. Припустиме заподіяння будь-якої шкоди особі, що скоїла злочин.

4. З перерахованих обставин виключає злочинність діяння:

А. Добровільна відмова від скоєння злочину.

В. Необхідна оборона.

С. Здійснення злочину особою, що перебуває в стані обмеженої осудності.

Д. Здійснення злочину в стані афекту.

5. У яких випадках виконання наказу розглядається як обставина, що виключає злочинність діяння:

А. У випадку скоєння необережного злочину.

В. Завжди.

С. У випадку виконання незаконного наказу.

Д. Наказ є для підлеглого обов'язковим.

6. Необхідну оборону характеризує:

А. Заподіяння любою шкоди.

В. Заподіяння шкоди, точно відповідної небезпеці зазіхання.

С. Заподіяння посягаючому шкоди, що не перевищує характер і ступінь суспільної небезпеки.

Д. Заподіяння шкоди особі, здійснення злочин, якщо цей злочин спрямований проти інтересів суспільства.

Задачі

Задача 1

Мартова, що страждала хронічним розладом психіки, намагалася покінчити життя самогубством, у зв'язку із чим її мати звернулося в службу невідкладної психіатричної допомоги. Було ухвалене рішення про необхідність доставляння її в лікарню. Добровільно Мартова йти в машину відмовилася. Тоді було ухвалене рішення застосувати силу. Коли санітари наблизилися до Мартової, вона спробувала вдарити ножицями в голову санітара Ваксіна. Ваксін ухилився від удару, схопив кухонний ніж, і наніс Мартовій удар цим ножем в область серця. Мартова померла на місці.

Чи зробив Ваксін злочин? Чому? Якщо зробив, то кваліфікуйте його дії.

Задача 2

Федотова пізно ввечері поверталася додому із занять на вечірнім відділенні інституту. Раптово вона почула позаду кроки. Федотова прискорила крок. Переслідувач також прискорив крок. Федотова злякалася. Вона чула, що в даній місцевості з'явився серійний убивця, що насилував й убивав жінок. Федотова на ходу відкрила сумочку й відшукала там олівець. Стиснувши в руці олівець, вона різко зупинилася, з і сильно вдарила з олівцем (його заточеною частиною) в особу й утекла. У результаті Мамонтову була заподіяна тяжкі тілесні ушкодження, він втратив око. У ході розслідування було встановлено, що Мамонтів, що проживав неподалік від Федотової, але особисто з нею не знайомий, чув про те, що в даній місцевості з'явився серійний убивця. Тому він вирішив проводити Федотову до будинку. Він хотів заговорити з Федотовою, але не міг цього зробити із сором'язливості.

Чи скоїла Федотова злочин? Якщо так, то кваліфікуйте її дії.

Задача 3

Зимін, управляючи автомобілем, у якому перебувала його дружина, на повороті раптово побачив автомобіль МАЗ, що, виїхавши на зустрічну смугу, на великій швидкості рухався в його напрямку. Зіткнення з МАЗом при таких обставинах означало майже неминучу смерть Зиміна і його жінки. Єдиним способом уникнути зіткнення був поворот праворуч. Однак там перебували люди. Зимін,

свідомо допускаючи загибель людей, повернув праворуч, збив трохи пішоходів, двоє з яких померли. МАЗ виїхав у невідомому напрямку. Чи скоїв Зимін злочин?

Задача 4

При гасінні пожежі за наказом посадової особи бульдозером був знесений дерев'яний будинок Архипова, у результаті чого знищене його майно. Такі дії були необхідні для локалізації загоряння, щоб вогонь не поширився на інші будови.

Чи підлягає посадова особа, що віддала наказ, відповідальності за навмисне знищення чужого майна?

Задача 5

Маргариткін ухвалив рішення щодо початку випробувань нової катапульти. Льотчикові-випробувачу було наказано випробувати нову катапульти. Льотчик загинув при випробуваннях. Маргариткін знав, що при подібних випробуваннях іноді гинуть люди.

Чи підлягає Маргариткін відповідальності за смерть льотчика? Який факт необхідно встановити для відповіді на дане питання?

Задача 6

В результаті доброякісної пухлини головного мозку хворий почав сліпнути. Безпосередньої загрози для життя хворого не було. Однак така загроза могла виникнути надалі в результаті росту пухлини. Лікар, провівши дослідження, прийняв рішення про видалення пухлини, усвідомлюючи, що є ймовірність загибелі хворого при операції. Була отримана згода хворого на операцію, при якій хворий загинув.

Чи підлягає лікар відповідальності за смерть хворого? Який факт необхідно встановити для відповіді на дане питання?

Задача 7

Начальник варты 3 роти Закеев наказав своєму підлеглому, вартовому Великанову, влізти через вікно в приміщення охоронюваного речового складу дивізії й передати йому чотири кожухи. Кожухи ці Закеев продав, гроші привласнив, Великанова віддячив, давши йому пляшку горілки й роз'яснивши, що вчинене потрібно тримати в таємниці.

Чи підлягає Великанов відповідальності за крадіжку?

Задача 8

В одній із квартир багатоповерхового будинку на третьому поверсі спалахнула пожежа, що швидко поширилася на суміжні квартири. На першому поверсі цього будинку перебував універмаг, завідувач яким Соловійов, побоюючись знищення товару, почав викидати його на вулицю. У результаті частина товару на суму 360 грн. була викрадена.

Чи буде Соловійов притягнутий до відповідальності?

Задача 9

Під час гасіння пожежі в центральній бібліотеці м. Суми потоками води з піноутворювачем було завдано матеріальних збитків більше, ніж завдано пожежею.

Адміністрація бібліотеки подала позов в суд про відшкодування збитків.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 10

Під час гасіння пожежі, яка виникла через порушення правил пожежної безпеки в житловому будинку громадянина Тимошенко А.А. для її ліквідації та усунення загрози іншим будинкам керівник гасіння пожежі наказав зруйнувати частину паркану і прокласти рукавні лінії по території присадибної ділянки громадянина Котова Р.О. Внаслідок таких дій громадянину Котову Р.О. було завдано збитків на значну суму. Будинок Тимошенко А.А. та інші будинки були врятовані від пожежі.

Громадянин Котов Р.О. звернувся з позовом до суду про відшкодування завданих йому працівниками пожежної охорони збитків. Яке рішення повинен прийняти суд?

8 ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Рекомендації до вивчення теми

Характеризуючи звільнення від кримінальної відповідальності, необхідно враховувати, що воно застосовується відносно осіб, винність яких у здійсненні злочину ще не встановлена вироком суду. Відповідно до Конституції України такі

особи вважаються невинними в скоєнні злочину. З іншого боку, підстави припинення кримінального переслідування у зв'язку зі звільненням від відповідальності не є реабілітуючими. Конституційний Суд в одній зі своїх постанов відзначив, що при звільненні від кримінальної відповідальності "питання про винність залишається відкритим". Тому звільнення від кримінальної відповідальності - це припинення кримінального переслідування або відмова від кримінального переслідування через його недоцільність на підставах, передбачених законом. Формою звільнення від кримінальної відповідальності є акт застосування права - постанова слідчого, дізнавача, постанова суду (судді) про припинення кримінальної справи або переслідування. Звільнення від відповідальності можливо до винесення вироку або після його скасування (наприклад, у порядку нагляду).

Характеризуючи види звільнення від кримінальної відповідальності, слід зазначити, що звільнення від відповідальності є безумовним і не тягне застосування до звільненого яких-небудь примусових заходів. Скасовано воно може бути тільки у зв'язку зі скасуванням акту про припинення кримінального переслідування по процесуальним підставам (тобто у зв'язку з його незаконністю й необґрунтованістю на момент винесення). Крім того, доцільно усвідомити, які види звільнення застосовуються на розсуд суду.

Тестові завдання

1. Строки давності рівні:

- A. 10 рокам за скоєння злочину середньої тяжкості.
- B. 3 рокам за здійснення злочину невеликої тяжкості.
- C. 20 рокам за здійснення злочину невеликої тяжкості.
- D. 6 рокам за здійснення злочину невеликої тяжкості.

2. Звільнити від кримінальної відповідальності можливо у зв'язку:

- A. Із заподіянням шкоди в стані необхідної сторони.
- B. Із заподіянням шкоди в стані крайньої необхідності.
- C. З недосягненням віку, з якого можливе притягнення до кримінальної відповідальності
- D. З дійовим каяттям особи, що скоїла злочин.

3. Юридичною помилкою варто вважати:

А. Помилку в об'єкті посягання.

В. Неправильну кваліфікацію діяння.

С. Неправильні уявлення особи про злочинність або не злочинність скоєного ним діяння і його наслідки.

Д. Замах на злочин з негідними наслідками.

4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям допускається у зв'язку з:

А. Добровільною відмовою від доведення злочину до кінця.

В. Здійсненням злочину особами, які добровільно розповіли правоохоронним органам про скоєне.

С. Здійснення вперше злочину невеликої тяжкості за умови, що особа добровільно розповіла про скоєне й сприяло розкриттю злочину.

Д. Здійснення злочину особою, що відшкодувала заподіяний збиток.

5. Акт амністії може:

А. Звільнити повністю або частково від покарання осіб, що скоїли злочин.

В. Скоротити строк погашення судимості.

С. Скоротити строки давнини.

Д. Помилувати винного.

6. Примусове безоплатне вилучення у власність держави майна, що є власністю засудженого називається:

А. Реквізицією

В. Конфіскацією

С. Націоналізацією

Д. Приватизацією.

Задачі

Задача 1

Васильчиков звернувся в міліцію із заявою про крадіжку акумуляторної батареї з його автомобіля. Через кілька хвилин на ринку був затриманий 16-річний син Васильчикова Микола, який намагався продати цю батарею. Гроші були потрібні йому для

придбання спиртного, тому Микола разом зі своїм приятелем Готовим зняли батарею й відвезли її на велосипеді Готова на ринок. Васильчиков звернувся в міліцію із проханням не притягати його сина до відповідальності, справу не порушувати, а заяву йому повернути.

Чи можна задовольнити прохання Васильчикова?

Задача 2

Фірін й Осокін ловили рибу в озері Чорному із застосування електроструму. Через три дні після здійснення злочину відбулася аварія на заводі, що перебував на березі озера Чорного, у результаті скидання отруйних речовин в озеро вся фауна озера була знищена. Фірін й Осокін були звільнені від відповідальності у зв'язку з тим, що внаслідок зміни обстановки скоєне ними діяння перестало бути суспільно небезпечним.

Чи правильно застосований закон?

Задача 3

Васиков, Трохін і Зодін вчинили групове хуліганство. Басиков і Зодін були засуджені до позбавлення волі на строк 3 роки кожний. Трохін через місяць після скоєння злочину виїхав працювати в Австралію, куди був запрошений як кваліфікований фахівець в області геології. У той момент особистості хуліганів ще не були встановлені. У ході розслідування його нове місце проживання також не було встановлено. В Україну він повернувся через 6 років, відробивши два трирічних контракти в Австралії. В цей час Зодін, що раніше ховався від слідства, вже відбув покарання.

Чи буде Трохін притягнутий до відповідальності за хуліганство?

Задача 4

В 1981 році Шумов скоїв вбивство з корисливих спонукань. В 2002 році Шумов прилучився до православної віри, духовно перетворив і розповів про скоєне представникам правоохоронних органів. Чи може Шумов бути притягнутий до кримінальної відповідальності?

9 ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ.

Рекомендації до вивчення теми

При вивченні теми необхідно розібратися, які норми про відповідальність неповнолітніх застосовуються до осіб, що не досягли повноліття на момент скоєння злочину. Для цього корисно задуматися про причини такої диференціації. Характеризуючи звільнення неповнолітніх від відповідальності й покарання із застосуванням виховних заходів, варто враховувати, що звільнення від відповідальності є умовним на відміну від безумовного звільнення від покарання. Для кращого розуміння теми доцільно ознайомитися з положеннями УПК України, що регламентують застосування цих норм.

Тестові завдання

1. Неповнолітнім можуть бути призначені покарання у вигляді:

- А. Попередження.
- В. Позбавлення волі на строк не більше п'яти років.
- С. Конфіскації майна.
- Д. Штрафу.
- Ж. Арешту.

2. Заходами виховного впливу, що застосовуються до неповнолітніх, є:

- А. Поміщення в спеціалізовані навчальні установи.
- В. Попередження.
- С. Передача його під нагляд наставника або колективу, у якому неповнолітній працює або вчиться.
- Д. Встановлення за ним адміністративного нагляду.

3. Неповнолітньому призначається позбавленням волі:

- А. До 7 років.
- В. До 10 років.
- С. До 10 років.
- Д. До 5 років.

4. При призначенні покарання неповнолітньому враховуються:

- А. Умови життя й виховання, рівень психічного розвитку.

В. Скоєння злочину у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

С. Здійснення злочину в групі з дорослими, якщо неповнолітньому приділялася головна роль.

Задачі

Задача 1

13-річний Пашкін убив з особливою жорстокістю кілька людей.

Чи зробив Пашкін злочин? Які примусові заходи можуть бути застосовані до нього?

10 ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Рекомендації до вивчення теми

Центральним питанням теми є питання про поняття розкрадання майна, а також поняття навмисного знищення або ушкодження чужого майна. Звичайною вимогою є знання законодавчої дефініції розкрадання й докладне її тлумачення. Це одна з найбільш складних і важливих тем Особливої частини, вивченню якої необхідно приділити особливу увагу. Зокрема, необхідно правильно розкрити ознаки предмету злочину, роз'яснити, чому закон говорить не про "вилучення й обіг", а про "вилучення й (або) обігу", специфіку злочинної шкоди, питання про момент закінчення діяння, про розмежування різних форм й ін.

Задачі

Задача 1

Ариков придбав у пенсіонера Котова квартиру в Києві, обіцяв сплатити 10 тисяч доларів США й надати рівноцінну квартиру в Білій Церкві. Оформивши документи на київську квартиру, Ариков передав Котову гроші й повіз його на своєму автомобілі ніби-то в Білу Церкву вибирати нову квартиру. Від'їхавши 60 км, Ариков вивіз Котова з машини й убив його. Обшукавши труп, він не виявив тільки що переданих їм Котову грошей, які згодом знайшов у квартирі Котова в морозильній камері холодильника.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 2

Суркович прийшов у краєзнавчий музей нібито для огляду експонатів. Skorиставшись тим, що в музеї нікого не було, а єдиний співробітник музею Бонін чергував на вході, очікуючи відвідувачів, Суркович зняв зі стіни картину, вийняв її з рами й сховав під светр. Коли Суркович виходив з музею, Бонін звернув увагу, що той щось ховає під одягом, і запитав, що в Сурковича під светром. Суркович кинувся бігти, несучи із собою картину, але був затриманий Боніним. У ході боротьби співробітників музею були заподіяні легкі тілесні ушкодження.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 3

Соколов прийшов додому до директора магазину Лівшица з наміром просити того взяти його на роботу. Вдома була тільки 4-річна дочка Лівшица, яка, відкривши двері, повідомила, що нікого немає вдома. Соколов вирішив украсти що-небудь у квартирі. Відсторонивши дівчинку рукою, він увійшов у квартиру й намагався знайти що-небудь коштовне. Дівчинка злякалася й просила Соколова піти, бо якщо батько довідається, що вона пустила незнайомого дядька, то буде її лаяти. Соколов, не знайшовши нічого коштовного схопив у холодильнику кілограм сосисок, з якими намагався втекти, але був затриманий сусідами.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 4

На площі в центрі невеликого міста о 6 годині вечора (це було восени, і вже наступили сутінки), Забелін підійшов до 14-річного Федорова й зажадав у нього 50 грн. на придбання пляшки горілки, і закуски, сказавши йому: "Не даси грошей - уб'ю!" Злякавшись можливого насильства, Федоров віддав гроші.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 5

Двірників, директор представництва іноземної фірми, розбив дорогий автомобіль. Він запропонував співробітникам фірми зібрати

йому із зарплати по 500 доларів США на ремонт автомобіля, обіцяючи звільнити незадоволених.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 6

Після погашення пожежі громадянин Ольховський В.Л. звернувся з заявою про зниклі в період гасіння пожежі речі.

В ході службового розслідування встановлено, що крадіжку майна скоїв пожежник Смирнов М.М.

Яким чином вирішуються питання по встановленому факту крадіжки?

Задача 7

В райвідділ міліції звернувся громадянин Ровенко Т.О., заявивши що винний у скоєнні злочину по відношенню до громадянки Сидорчук О.П., із якою був у недружніх стосунках. Громадянин Ровенко Т.О. хотів спалити й садовий будинок, але коли він облив будівлю бензином, вийшла громадянина Сидорчук О.П., і побачивши його з запаленим гнотом, почала кричати. Він кинув гніт на територію сусідньої ділянки, схопив обрізок металеві труби і кілька разів вдарив нею громадянку Сидорчук О.П. по голові, від чого та померла на місці події.

Перевіркою було встановлено, що дані, викладені заявником, повністю підтвердилися.

Як повинна бути вирішена ця справа.

11 ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Рекомендації до вивчення теми

При вивченні злочинів, пов'язаних з тероризмом, необхідно чітко визначити ознаки складів цих злочинів, приділити увагу не стільки соціально-політичним питанням, скільки юридичній догматиці. Злочини проти громадської безпеки мають велику суспільну небезпечність.

Родовим, об'єктом цих злочинів є громадська безпека - стан захищеності людей та інших соціальних цінностей від джерел підвищених небезпек (злочинних організацій, терористів, зброї та інших смертоносних предметів), за якого забезпечується запобігання загроз заподіяння ними шкоди.

Виходячи з послідовності злочинів, вказаних у дев'ятому розділі Особливої частини КК, всі злочини проти громадської безпеки можна поділити на три групи:

1) створення злочинної організації, терористичної групи та інших злочинних об'єднань, участь у них та у злочинах, що вчиняються ними чи пов'язаних із ними (статті 255-261);

2) незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами (статті 262-266);

3) порушення різних правил, що забезпечують громадську безпеку (статті 267-270).

Задачі

Задача 1

Зверкович у стані сп'яніння зателефонував у міліцію й повідомив, що якщо уряд не повідомить по телебаченню протягом двох годин про десятикратне підвищення пенсій, то він підірве споруду Кабінету Міністрів України, де він, нібито, уже заклад бомбу. Зверкович не мав ні можливості, ні наміру здійснити свою погрозу.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 2

Бажаючи розправитися із кредитором, Іванов установив вибуховий пристрій у підвалі багатопверхового будинку, де той проживав. Завдяки пильності місцевих жителів Іванов був затриманий, а вибуховий пристрій знешкоджений.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 3

Протягом 6 місяців Маркотов, Івасян і Коржов зробили вісім нападів на окремо розташовані будинки громадян. Вони вибирали доглянуті будинки. Коржов надягав форму співробітника міліції, стукався у двері. Коли двері йому відкривали, він входив і розстрілював з пістолета ПМ, обладнаного глушителем, всіх людей, що перебували в будинку. Йому допомагав Івасян. Потім вони шукали в будинку гроші, коштовні речі. Потім злочинці вантажили викрадене в автомобіль Марктова, що відвозив їх з викраденим майном у свій замський будинок. Маркотов завжди залишався в

автомобілі, де спостерігав за околицями, і повинен був забезпечити, при необхідності, швидкий від'їзд злочинців з місця злочину. Дружина Марктова знала про їхню злочинну діяльність і систематично збувала викрадені речі.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 4

Залейкин, Моровец і Клюхин об'єдналися в стійку групу з метою розбійних нападів на громадян. Озброївшись кухонними ножами, вони скоїли шість розбійних нападів і три вбивства, сполучених з розбоєм.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 5

Маргулов зберігав будинку ящик із шаблями, що дістався йому від діда, учасника Махновського руху.

Кваліфікуйте вчинене.

Задача 6

При огляді автомобіля Федотова в багажнику в ящику для інструментів виявлений іржавий мисливський ніж, що є холодною зброєю. Федотов не знав, що цей ніж є холодною зброєю.

12 ЗЛОЧИНИ В СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рекомендації до вивчення теми

У розділі XVII Особливої частини КК встановлено кримінальну відповідальність за діяння, об'єктом яких є суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність державного та громадського апаратів, а також апарату управління підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності. Безпосереднім об'єктом шкідливого з цих діянь є суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність державного апарату, а також апарату управління підприємств, установ та організацій.

Одні з цих злочинів (статті 364 й 367 КК) можуть бути вчинені як шляхом дії, так і бездіяльності, а інші (статті 365, 366, 368-370 КК) - лише шляхом активної поведінки. Обов'язковою ознакою цих злочинів є наявність безпосереднього зв'язку між діянням особи та її службовою діяльністю. У частині 1 ст. 366, статтях 368-370 КК

встановлено відповідальність за злочини з формальним, а в статтях 364,365,367, ч. 2 ст. 366 - з матеріальним складом. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочинів, передбачених у частинах 1 статей 364, 365 й 367 КК, є суспільно небезпечні наслідки.

Із суб'єктивної сторони службові злочини можуть вчинюватися як умисно, так і через необережність. Злочини з формальним складом (ч. 1 ст. 366, статті 368-370 КК) вчинюються лише з прямою умислом. У злочинах із матеріальним складом (статті 364,365,367, ч. 2 ст. 366 КК) провина визначається психічним ставленням винного до самого діяння й до його наслідків. У трьох із них (статті 364,365,366 КК) діяння може бути тільки умисним. При вчиненні недбалості (ст. 366 КК) діяння може бути як умисним, так і необережним. Психічне ставлення службової особи до наслідків характеризується як умисною, так і необережною формою вини.

Суб'єкт усіх службових злочинів (за винятком давання хабара) - тільки службова особа. До службових згідно з п. 1 примітки до ст. 364 КК належати особи, які постійно або тимчасово: здійснюють функції представників влади; обіймають на підприємствах, в установах або організаціях незалежно від форми власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків; обіймають посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських обов'язків; виконують зазначені обов'язки за спеціальним повноваженням.

Задача 1

Іванін, голова місцевої адміністрації, надавши Макарову земельну ділянку для будівництва заводу, помітив: "З Вас належить!" Макаров придбав закуску й пляшку горілки, яку відразу розпив з Іваніним.

Чи підлягають Іванін і Макаров відповідальності за хабарництво по ст.368 й 369 КК? Чому?

Заповнити схеми:

1. Кримінальне право: поняття, предмет, метод правового регулювання та джерела

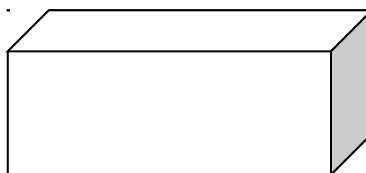
Кримінальне право –

Предмет кримінального права

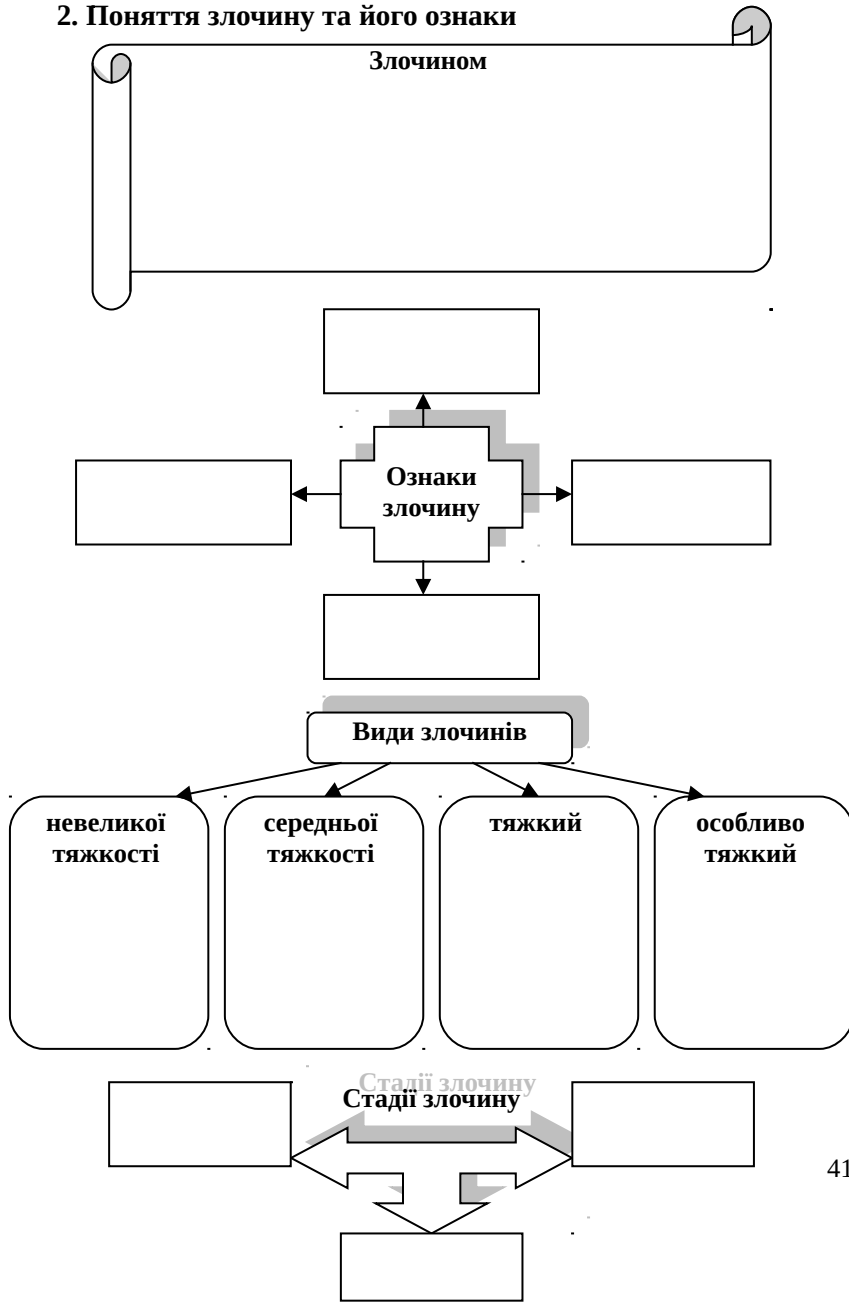
3. Кримінальна відповідальність та її підстави

Метод кримінального права

Кримінальний закон –

2. Поняття злочину та його ознаки

3. Кримінальна відповідальність та її підстави

Кримінальна відповідальність -

Підставою кримінальної відповідальності є наявність у скоєному особою діянні ознак конкретного складу злочину, передбаченого кримінальним законом

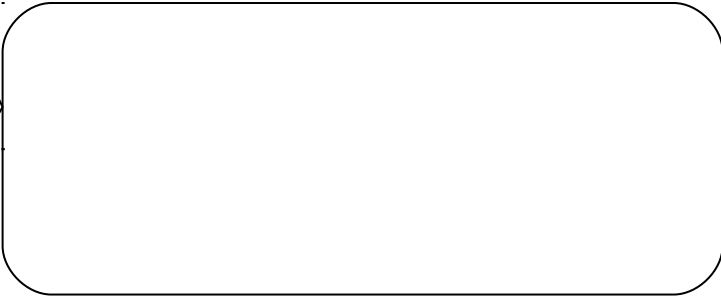
Склад злочину

Об'єкт злочину -

Об'єктивна сторона злочину -

Об'єктивна сторона злочину характеризується ознаками

Суб'єкт злочину -

Кримінальна відповідальність, за загальним правилом, настає з років

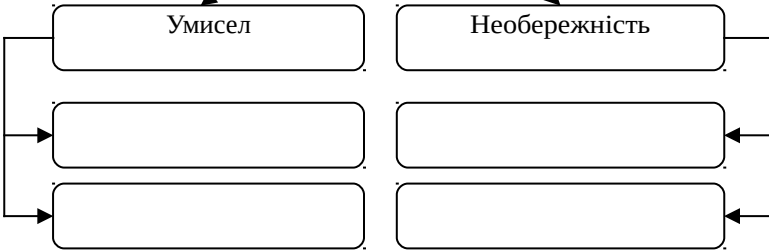
З 14-річного віку може бути притягнуто до кримінальної відповідальності осіб за вчинення злочинів

Суб'єктивна сторона -

провина -

Умисел

Необережність

4. Покарання та його види

Покарання

Основні	Обставини, що виключають злочинність діяння	
Метою покарання є		

СЛОВНИК ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Амністія – передбачене актом найвищого органу державної влади повне або часткове звільнення від покарання і пом'якшення покарання певної категорії осіб, засуджених судом, припинення порушеного кримінального переслідування, а також зняття судимості з осіб, що відбули покарання або звільнені від нього. В Україні рішення про А. приймає Президент.

Апеляція – одна з форм оскарження судових рішень у цивільних і кримінальних справах до суду вищої (апеляційної) інстанції, що має право переглядати справу.

Вирок - акт у кримінальному судочинстві, в якому викладено рішення суду з питань винності, покарання та інших питань, пов'язаних з визнанням винності або невинності підсудного. В. постановляється ім'ям України лише на тих доказах, які були розглянуті в судовому засіданні. В. має бути законним, обґрунтованим і справедливим; постановляють його у нарадчій кімнаті з дотриманням таємниці наради суддів.

Гіпотеза – частина правової норми, у якій описуються фактичні обставини, при настанні яких слід керуватися даною нормою.

Гласність судового розгляду – відкритий розгляд справ у всіх судах, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці. Закритий судовий розгляд допускається і за

вмотивованою ухвалою суду з метою запобігання розголошенню відомостей про інтимне життя осіб, які беруть участь у справі, і забезпечення таємниці усиновлення.

Диспозиція – частина правової норми, що вказує, якою повинна бути поведінка за наявності передбачених гіпотезою фактичних обставин.

Докази судові – у цивільній справі: фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Встановлюються такими засобами: поясненнями сторін і третіх осіб, показаннями свідків, письмовими доказами, речовими доказами і висновками експертів. У кримінальній справі – фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільне небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Встановлюються: показаннями свідків, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, висновком експертів, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій та іншими документами.

Законність – суворе і неухильне дотримання, виконання законодавства з метою забезпечення правопорядку, захисту інтересів особи і суспільства; принцип діяльності державних і громадських органів та організацій; правове явище, обумовлене вимогами органів державної влади до населення, громадян, посадових осіб дотримуватись їх розпоряджень; масштаб свободи поведінки, встановлений законодавчими актами; визначений режим суспільно-політичного життя, що надає правомірний характер політичному режимові у державі.

Злочин – передбачений кримінальним законом суспільно-небезпечний вчинок (дія або бездіяльність), що посягає на суспільний лад України, її політичну і економічну системи, власність, особу, політичні, трудові, майнові та інші права і свободи громадян, а також на правопорядок.

Злочинність – соціальне явище, що охоплює всю сукупність злочинів, скоєних у певному суспільстві, державі за визначений проміжок часу, і характеризується динамікою, станом, структурою,

характером та іншими показниками стосовно суспільне небезпечних діянь, передбачених кримінальним законодавством.

Кваліфікація злочинів – кримінально-правова оцінка злочинного діяння, яка містить точну відповідність його ознак ознакам складу злочину, передбаченого кримінальним законом. Включає достовірне встановлення фактичних обставин справи, тобто наявність усіх ознак злочину, усвідомлення змісту ознак складу злочину, передбаченого у кримінальному законі; встановлення точної відповідності фактично скоєного ознакам того чи іншого складу злочину.

Крайня необхідність – вимушена дія, яка хоч і підпадає під ознаки діяння, передбаченого кримінальним законом, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що загрожує інтересам держави, громадським інтересам, особі чи правам цієї людини або інших громадян, якщо цю небезпеку за даних обставин не можна було усунути іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернута шкода.

Кримінальне право – галузь права, що становить собою сукупність юридичних норм про злочинність і карність діянь.

Кримінальний закон – законодавчий акт України, що передбачає загальні положення кримінального права щодо визначення суспільне небезпечних діянь як злочинних та встановлює покарання осіб, які скоїли злочини.

Кримінальний кодекс – основний систематизований законодавчий акт, що регулює суспільні відносини, пов'язані зі скоєнням злочину, з кримінальним покаранням, із звільненням від цього покарання та іншими питаннями у цій сфері. Завдання К.к. України – охорона суспільного ладу України, його політичної та економічної систем, власності, особистості, прав і свобод громадян та всього правопорядку від злочинних посягань. Особлива частина К.к. містить конкретні види злочинів і встановлює покарання за їх скоєння. Однорідні злочини згруповані в окремих розділах К.к. За критерій переважно береться об'єкт злочинних посягань. Це, наприклад, злочини проти держави, власності, життя, здоров'я, свободи і гідності особи; господарські, посадові, військові та інші злочини.

Мета кримінального покарання – те, до чого прагне законодавець, устанавлюючи мету покарання, що є не лише карою за скоєний злочин, але й має на меті виправлення і перевиховання

засуджених в дусі чесного ставлення до праці, виконання законів, поваги до правил суспільства, а також запобігання скоєнню нових злочинів засудженими та іншими особами.

Міліція – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань.

Недієздатність – неможливість для громадянина власними діями набувати цивільних прав і створювати для себе цивільні обов'язки. Визнання громадянина недієздатним можливе в судовому порядку, якщо внаслідок душевної хвороби або недоумства він не може розуміти значення своїх дій або керувати ними.

Необхідна оборона – дії, вчинені з метою захисту інтересів чи прав особи, яка захищається, або іншої особи, інтересів суспільства або держави від суспільно небезпечного посягання шляхом завдання шкоди тому, хто посягає, якщо такі дії були зумовлені потребою негайного відвернення чи припинення посягання. Закон не допускає перевищення Н. о.

Неосудність – нездатність особи усвідомлювати свої дії або керувати ними в момент вчинення суспільно небезпечної дії внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану. Такі особи не підлягають покаранню, але до них за призначенням суду можуть бути вжиті примусові заходи медичного характеру.

Норма права – загальнообов'язкове формально визначене правило поведінки загального характеру, встановлене або санкціоноване державою, яке забезпечується в кінцевому результаті примусовою силою компетентних органів держави. Н. п. – це первинна "елементарна" частина системи права З Н. п. складаються нормативні акти, кодекси, галузі, підгалузі права і вся система права в державі.

Обвинувач – особа, яка підтримує обвинувачення в суді під час розгляду кримінальної справи. Підтримання обвинувачення від імені держави покладено на прокуратуру Обвинувачення можуть підтримувати також особи, уповноважені громадськими організаціями і трудовими колективами (громадські О., а також потерпілі при відсутності державного І громадського О. і в справах, які порушуються лише за їхніми скаргами).

Обвинувачений – особа, до якої на підставі достатності доказів про скоєння нею злочину в установленому законом порядку винесена постанова про притягнення до участі в справі як О.

Обвинувачення – процесуальна діяльність, спрямована на доведення винності конкретної особи у скоєнні нею злочину і забезпечення застосування щодо неї справедливого покарання; зміст обвинувальної тези про винність особи, сформульованої, зокрема, в постанові про притягнення особи як обвинуваченого, в обвинувальному висновку, в промові прокурора під час судових дебатів.

Підсудність – особливість справ, яка вказує, якому судові належить розглядати кримінальні, цивільні або господарські справи чи матеріали про адміністративні правопорушення. П. можна розглядати і як зобов'язання суду першої інстанції розглядати певну категорію тих чи інших справ.

Прокурор – посадова особа органів прокуратури, яка в межах своїх повноважень здійснює вищий нагляд за виконанням законів. До поняття "П." включаються: Генеральний П. і його заступники, підлеглі П, їхні заступники, старші помічники П, начальники управлінь та відділів, їхні заступники, старші П. і П. управлінь та відділів, що діють у межах своїх компетенції.

Санкція – це частина правової норми, в якій закріплюються заходи юридичної відповідальності, покарання або інші види впливу і примусу у випадку вчинення правопорушення, злочину або іншої шкоди, які передбачені в нормі права.

Санкція прокурора – дозвіл прокурора на проведення певних передбачених законом слідчих і оперативно-розшукових дій.

Суб'єкт права – особа, здатна згідно із законом мати і здійснювати права та обов'язки.

Юридична відповідальність – встановлений законодавством і забезпечений державою юридичний обов'язок правопорушника бути позбавленим певних благ, цінностей йому належних (позбавлення волі, позбавлення права займати певну посаду, позбавлення майна шляхом його конфіскації, стягнення штрафів та ін.). Ю.в. — це форма впливу на порушників, реакція держави на допущені порушення правових норм, на посягання на соціальні інтереси суспільства, права особи Ю. в. може бути кримінальною, адміністративною, дисциплінарною, цивільно-правовою та іншою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України.
2. Кримінальний кодекс України. Науково – практичний коментар. За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка.- К.: Канон, А.С.К., 2001.
3. Грищук В.К. Кодифікація кримінального законодавства України.- Л.- 1992.
4. Бажанов М.И. Назначение наказаний по уголовному праву.- К., 1980.
5. Зелинский А.Ф.- Рецидив преступлений.- Х.-1980.
6. Голина. В.В. – Погашение и снятие судимости.- Х.1999.
7. Тацій В.Я.- Объект и предмет преступления.- Х.- 1988.
8. Кримінальне право.- підручник під. ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація.Х. Юрінком Інтер.- 2003.
9. Фролова Е.Г. Понятие наказания, его цели и система.- Д.- 1991.
10. Коментар судової практики з кримінальних справ.- К.- Юрінком.-2002.
11. Кваліфікація преступлений в судебной и следственной практике.-К. Юрінком.- 2003.
12. Судові вироки. Практика Верховного Суду України.-К. Юрінком. 2002.

ЗМІСТ

1. Поняття і система кримінального права.....	4
Наука кримінального права.....	4
Тестові завдання.....	4
2 Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі й просторі.....	6
Задачі.....	8
3 Поняття злочину. Склад злочину.....	9
Тестові завдання.....	10
4 Об'єкт злочину. Об'єктивна сторона злочину.....	11
Тестові завдання.....	13
5. Суб'єкт злочину. Суб'єктивна сторона злочину.....	14
Тестові завдання.....	15
Задачі.....	17
6 Стадії вчинення злочину. Співучасть у злочині.....	18

50

Тестові завдання.....	20
Задачі.....	21
7 Обставини, що виключають злочинність та караність діяння.....	24
Тестові завдання.....	24
Задачі.....	26
8 Звільнення від кримінальної відповідальності.....	28
Тестові завдання.....	29
Задачі.....	30
9 Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.....	32
Тестові завдання.....	32
Задачі.....	33
10 Злочини проти власності.....	33
Задачі.....	33
11 Злочини проти громадської безпеки.....	35
Задачі.....	36
12 Злочини в сфері службової діяльності.....	37
Словник юридичних термінів.....	45
Література.....	49

Навчальне видання

Острове́рх Ольга Олександрівна
Ковале́вська Тетяна Михайлівна
Белан Сергій Володимирович

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

**Розділ: Організація та проведення дізнання
у справах про пожежі та порушення
протипожежних правил. Кримінальне право**

Практикум

Підп. до друк. 2008р. Формат 60x84 1/16
Папір 80г/м² Друк ризограф Умовн.-друк. арк. 3,1
Тираж прим. Вид. № Зам. №
Відділення редакційно-видавничої діяльності
Університету цивільного захисту України
61023 м. Харків, вул. Чернишевська, 94.